

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2018»
XIII Халықаралық ғылыми конференциясы

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XIII Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2018»

The XIII International Scientific Conference
for Students and Young Scientists
«SCIENCE AND EDUCATION - 2018»

12th April 2018, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2018»
атты XIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2018»**

**PROCEEDINGS
of the XIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2018»**

2018 жыл 12 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2018» атты студенттер мен жас ғалымдардың XIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2018» = The XIII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2018». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2018. – 7513 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-997-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-997-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2018

ұйымдарды қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Осылайша, қазіргі экономикалық жағдайда ұйымның аудит стратегиясы маңызды болып, және оның мақсатты параметрін, құрылымын және әдістемелік қолдау анықтау проблемасы өзекті болып табылады.

Стратегиялық аудиттің дамуының мазмұны мен мазмұны ұйымның даму стратегиясының тұжырымдамасынан туындайды. Экономиканың стратегиялық дамуына шетелдік және отандық ғалымдар да үлкен көңіл бөледі.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 12 қарашадағы № 392-V Заңы.
2. Мемлекетті басқару жүйесіндегі ішкі мемлекеттік аудит, <http://www.inform.kz>
3. Мемлекеттік аудит экономиканы басқару құралы ретінде, А.Б. Зейнельгабдин, д.э.н., профессор.

УДҚ 346.18

ШЕТЕЛДЕРДЕ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕПТІЛІКТІ НОРМАТИВТІК РЕТТЕУДІҢ ҚАЗІРГІ ЖҮЙЕЛЕРІ

Мұсабаева Айгерім Саматқызы

m.ai-kerim@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана қ.

Қазақстан Республикасы

Ғылыми жетекшісі –Тажикенова Сапия Каргабаевна

Бухгалтерлік есептің қандай да бір жүйесін қолдану елдердің ерекшеліктеріне байланысты болады. Ұлттық есептік қағидаларды қалыптастыру және қайтадан өзгерту алдын-ала белгілейді: елдің территориялық орналасуын, экономикалық дамудың тарихи алғышарттарын, мәдени дәстүрлерді, құқықтық қатынастарды, қазіргі саяси жағдай.

Қаржылық есептілікті құру және ұсынуды реттейтін қолданыстағы үлгілерді зерттеу көрсеткендей, қолданылатын стандарттарға қатысты, барлық елдерді екі топқа бөлуге болады:

- есеп және есептіліктің ұлттық жүйесін қолданушы елдер;
- есеп және есептіліктің жалпы қабылданған қағидаларының ұлттықтың үстіндегі жүйесін қолданушы елдер, оларды әртүрлі деңгейде өздерінің есеп және есептілігінің ұлттық жүйесіне енгізеді.

Әлемнің 500 ірі компаниясын негізге ала отырып, «Fortune» журналының рейтингіне сәйкес, есептілікті құрған кезде есеп және есептіліктің жалпы қабылданған қағидаларының жиі қолданылатын жүйелері IFRS (IAS), US GAAP және Japan GAAP [1] болып танылды.

Берілген жағдайда стандартты таңдаған кезде географиялық және саяси факторлар рөл атқарады. Мысалыға, Израиль мен Оңтүстік Америка АҚШ ықпалында отыр және көбінесе АҚШ-ның БЕНҚ (ОПБУ) қолданады, ал ҚЕХС қолдану аз таралған.

Елдің экономикалық дамуы да үлкен рөл атқарады. Сонымен, Бағалы қағаздар бойынша комиссияны халықаралық ұйымдастырудың (International Organization of Securities Commissions, IOSCO) мәліметтеріне сүйенсек нарықтың үлкен бөлігі АҚШ БЕНҚ бойынша өз есептілігін құратын компанияларға тиесілі [2]. Бұл жағдайда капиталдандыру – бұл компанияның жай акцияларына баға белгілеуді шығарылған жай акциялардың жалпы санына айналдыру (ашық нарықтағы компанияның бағасы). Осы көрсеткіш бойынша ҚЕХС қолдану АҚШ БЕНҚ айтарлықтай орын береді, өйткені АҚШ үлкен және белсенді қорлық нарық бар. Өз кезегінде ҚЕХС қолданатын елдер (ЕО елдерін қоспағанда) жекелеп алғанда белсенді қорлық нарықтары жоқ немесе бар, бірақ үлесі елеусіз және сәйкесінше қаржылық маңызды

бірлік ретінде қарастырылмайды. Мұндай елдерге жақын шығыс елдерін жатқызуға болады (Бахрейн, Кувейт және т.б.), өтпелі экономикасы бар елдер (Батыс Еуропа елдері және ТМД).

Халықаралық бухгалтерлік стандарттардың пайда болуы барлығынан бұрын келесідей объективті алғышарттармен байланысты:

1. Әлемдік экономиканың интеграциясы, өзара байланыстылығы, өзара шарттастық және қаржылық, инвестициялық нарыққа деген жаппай қажеттілік;

2. Трансұлттық корпорациялар, біріктірілген бірлескен кәсіпорындар, корпорациялар қызметінің кеңейюі және әртүрлі елдер капиталының өзара енуі;

3. Жаһандық және интернационалдық деңгейге дейін әлемдік өндірістік күштің дамуы;

4. Жетекші елдер валютасының еркін айырбасталуы, сонымен қатар бірыңғай еуропалық валютаның енгізілуі;

5. Әлеуметтік, экономикалық, қаржылық салаларда ұлтаралық бағдарламаларды жүзеге асыруда бірегейлендіру және стандарттау сияқты бірыңғай тәсілдердің қажеттілігі және экономикалық үдерістерді басқару;

6. Ұлттық қағидалар мен ережелердің аясында қалудың мүмкін еместігі;

7. Халықаралық ережелер немесе ел-серіктестің ұлттық нормаларына сәйкес есептілікті жүргізу үшін маңызды қаражатты жұмсамай-ақ дұрыс шешімдер қабылдау үшін салыстырмалы, әрі түсінікті ақпараттар алу ықыласы [3].

Ары қарай әртүрлі елдерде шоғырландырылған есептілікті реттейтін, есеп және есептіліктің жалпы қабылданған қағидаларының әртүрлі жүйесін қолданудың жекелеген жағдайларын қарастырайық.

Еуропада, Еуропа одақтарында (ары қарай ЕО) қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарының танымалдығының өсуімен байланысты, №8 Директивамен 2005 жылдың 1 қаңтарынан бастап ЕО компанияларының қорлық биржаларындағы барлық баға кесушілерді ҚЕХС бойынша есептілік жасауын міндеттеді. Акциялары америкалық биржаларда жүретін және өзінің есептіліктерін АҚШ БЕНК бойынша дайындайтын фирмалар алынып тасталынды. Мұндай фирмалар үшін ҚЕХС өту мерзімі 2007 жылдың 1 қаңтарына дейін ұзартылды. Сонымен бірге егер кәсіпорын биржалық листингке кірмесе немесе шоғырландырылған есептілік жасамаса, онда олар ҚЕХС қабылдауға міндетті емес болды [4].

ЕО елдерінің ҚЕХС өту Бағдарламасын жүзеге асыру нәтижесінде 2005 жылдың басында акциялары еуропалық қор биржаларында бағаланатын 7000 еуропалық компания есептілік жасаған кезде ҚЕХС қолдана бастады [5].

Осы арқылы ЕО үйлестіру жолы ретінде қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарын қолдануды қарастыра бастады. ҚЕХС айрықша ерекшелігі есеп мәселелерін шешудегі көп нұсқалы тәсілдерінде. Оған мысал ретінде негізгі құралдарға, қорлар есебіне, инвестицияларға және басқаларына амортизация (тозу) есептеудің балама әдістерін қолдану мүмкіндігін айтуға болады. Көптеген себептерге байланысты ҚЕХС әртүрлі елдерде есепті жүргізу тәжірибесінің құзырында. Германия, ЕО барлық елдері сияқты бухгалтерлік есеп және есептіліктің аса ұлттық жүйесіне қарамастан ҚЕХС-на бағдарланған. Германияда есеп және есептіліктің заңнамалық негізі Сауда кодексі болып табылады. Ол басқа сұрақтармен қатар шоғырландырылған есептілікті жасау сұрақтарын да реттейді, мұнда шоғырландырылған балансты және пайда мен зиян туралы есептің мазмұны мен құрылуына қатысты ережелер егжей-тегжейлі қарастырылады. ЕО Директивті қабылдаумен байланысты неміс заңнамаларына қажетті өзгерістер енгізілді, олар есептік ақпараттарды салыстырмалы түрге алып келуге мүмкіндік береді. №7 Директиваны жүзеге асыру аясында неміс баланстық құқығы айтарлықтай өзгерді және 1985 жылы қабылданған заңда бекітілді – «Шоғырландырылған есептілікті құру туралы» директива. Бұл құжатта есепту жүргізу, шоғырландырылған есептілікті ұсыну және аудитке талаптар көрсетілді. Германияда бірыңғай шоттар жоспары бар, осының негізінде өнеркәсіп, сауда, қаржылық сала ұйымдарында шоғырландырылған есептілікті құру туралы заң-директиваға сәйкес салалық

жоспарлар жасалынған.

Шоғырландырылған есептілікті құрудың негізгі ережелеріне толықтырулар, түсіндірмелер және ұсыныстар қаржылық есептіліктің ұлттық стандарттарында (DRSC) көрсетіледі, олардың негізгілері:

- еншілес компанияларды сатып алу;
- шоғырландырылған есептілікте тәуелді компанияларды көрсету;
- шоғырландырылған есептілікте бірлескен кәсіпорындарды көрсету және тағы да

басқалары.

Германияның ұлттық стандарттарына сәйкес шоғырландырылған есептілік екі жағдайда жасалынады: егер компания 20% немесе одан көп пайызбен басқа компанияның акцияларын иеленсе және егер басым болу туралы келісім құрылса және компания директорлар кеңесінің мүшелерін тағайындау және алып тастау мүмкіндігіне ие болса.

Германиядағы есеп және есептілікке салықтық заңнама үлкен әсерін тигізеді. Ол бухгалтерлік есепте көрініс таппаған салық жеңілдіктерін қолдануға тыйым салады.

Егер де бухгалтерлік есепті жүргізу және есептілікті құру сұрақтарын реттейтін әртүрлі неміс әдебиеттерін қарастырсақ, онда маңыздылығы бойынша құжаттардың келесідей топтарын ерекшелеуге болады:

- коммерциялық нормативтік актілер;
- салықтық заңнамалар;
- салықтық нұсқаулықтар;
- есеп тәжірибесінің материалдары;
- маманданған ұйымдардың ұсыныстары.

Неміс заңнамасында есепті ұйымдастыруға қарағанда кәсіпорынның қызметі туралы ақпараттарға, яғни есептілікке аса үлкен назар аударылады. Мысалыға неміс ғалымы И Бетге өзінің жұмысында есептілікке келесідей анықтама береді: «...есептілік сеніп тасырылған капиталдың бейнесі болып табылады, яғни оның құрастырушылары сияқты есептілікті сыртқы қолданушылар да ұйымның шаруашылық қызметі туралы толық, анық және релеванттық көрініс алатындығы сондай, басқарылушы мүлік және оның көмегімен алынатын нәтиже туралы жеке пікірін құрастыра алады...» [6].

Компаниялар өздерінің шоғырландырылған есептілігін, параллелді түрде ҚЕХС қолданылса да ұлттық стандарттарға сәйкес жасаулары қажет, бірақ бір ерекшелігі бар, егер барлық акционерлер ұлттық стандарт бойынша есептілік жасаудан бас тартуға келісімін берген жағдайда, онда тек қана ҚЕХС қолдану мүмкін. Кез-келген елдердегі сияқты Германияның заңнамасында да көптеген қарама-қайшылықтар бар. Солай, ұлттық стандарттар бойынша салық есебін жүргізуге міндетті талаптар бар және сәйкесінше екі жақты есептен қашып құтыла алмайсың.

Италия құқығы бойынша бухгалтерлік есептің отаны саналады, өйткені XV ғ. аяғында-ақ франкискандық монах – математик Лука Пачоли 1494 жылы Венецияда жарық көрген өзінің «Шоттар және жазбалар туралы трактатында» екі жақты жазу қағидаларын қалыптастырған. Алайда ары қарай бухгалтерлік есепті дамытудағы Италияның жетекшілігі жойылып кетті, ол Жетінші Директиваны енгізген ЕО мүшелері – елдерінің санында соңында қалды.

Есептің италияндық жүйесінің заңнамалық негізі Азаматтық кодекс, сонымен қатар Республика Президентінің бұйрықтары және Қаржы министрлығының бұйрықтары болып саналады, мұнда мамандандырылған ұйымдарға ұсыныстар да мазмұндалады.

Италияда маманданған ұйым қызмет етеді – ол Коммерция және бухгалтерлік есеп бойынша мамандардың ұлттық кеңесі (Consiglio nazionale dei Dottori Commercialisti e dei Ragionieri - CnDCR), мұнда өте кең түсіндірмелермен ерекшеленген есеп стандарттары шығарылады. Дегенмен бұл стандарттарды Биржа бойынша италияндық ұлттық комиссия қолданады CONSOB (Commissione nazionale per le Società e la Borsa). Бұл Комиссия акциялары қорлық биржада бағаланатын акционерлік компаниялардың есептіліктерін ұсынуға әсерін тигізеді.

Италияның бухгалтерлік есебінің ережелерінде ҚЕХС айырмашылықтар да сақталынады, жекелеп алсақ компания есептілігінде келесілердің міндетті түрде ашылуы талап етілмейді:

- ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есептілік;
- қаржылық активтер мен міндеттемелердің, инвестициялық меншіктің әділетті құнын анықтауды реттейтін сұрақтар, арнайы ережелер;
- акцияға пайданы анықтау тәртібі;
- қызметтің тоқтатылған түрлері.

Италиялық компаниялар шоғырландырылған қаржылық есептілікті құрған кезде келесі сұрақтар бойынша ҚЕХС ауытқулар туындауы мүмкін:

- шоғырландыру периметрінен еншілес компанияларды алып тастау;
- теңестірілген сатып алушы кезінде қосылу ретінде компанияның біріктірілуін анықтау;
- компанияны сатып алу кезінде бағалау резервтерін құру;
- компанияны біріктіру мерзімін анықтау;
- жағымсыз іскерлік беделді есептен шығару тәртібі.

Италия ЕО мүшесі – елдері сияқты ҚЕХС өтуімен байланысты көрсетілген және басқа да сәйкессіздіктер жойылады.

Нидерландыда бухгалтерлік есеп және есептілікке салықтық заңнама немесе қор нарығының талаптары емес, маманданған ұйымдар және компаниялар туралы заңнамалар үлкен әсерін тигізді. 1970 жылы «Ұйым есептілігі туралы» Заң қабылданғанға дейін есепті жүргізу және есептілікті құру сұрақтары Нидерландыда заңмен реттелінбеді. Кейінірек осы Заңның ережелері Азаматтық кодекске енгізілді және ары қарай ЕО директиваларына сәйкестендірілді. Әлеуметтік-экономикалық сұрақтар бойынша маңызды биліктегі кеңес беру органдары бірі – Әлеуметтік-экономикалық кеңес (Sociaal - Economische Raad - SER) қамқорлығымен Үкімет нұсқаулығы бойынша бухгалтерлік есепке қатысты маңызды нұсқау берілді, жылдық есептілік бойынша кеңес, мұның құрамына жұмыс берушілер және жалдамалы жұмысшылар, сонымен қатар бухгалтерлік есеп бойынша мамандар қатыстырылды.

Кеңестің маңызды құрылымы маманданған бухгалтерлердің Нидерланды институты (Royal Dutch Institute of Registered Accountants - NIVRA) болып табылады, ол 1967 жылы екі ескі есеп ұйымын біріктіруден кейін құрылған. Жалпылама қабылдаулар бойынша есеп кадрларын дайындауда бұл Кеңестің талаптары өте жоғары.

Ұлыбританияда XIX ғасырда құрылған ескі кәсіби бухгалтерлік ұйымдар бар, оларға жататындар: Шотландияның дипломдалған бухгалтерлерінің институты (Institute of Chartered Accountants of Scotland - 1854 ж.), Англия және Уэльстің дипломдалған бухгалтерлерінің институты (Institute of Chartered Accountants of England and Wales - 1894 ж. королева Бұйрығы бойынша негізделген). Бұл ұйымдарда бухгалтерлік есепті реттеу және меншікті ұлттық стандарттарды жасау бойынша көп тәжірибе бар. Олар тәуелсіз, ешқандай мемлекеттік органға бағынбайды және есеп пен есептілік әдістемесін дамыту бойынша, сонымен қатар аудиторлық кадрларды дайындауда белсенді жұмыстар атқарады.

Британдық бухгалтерлік есептің жүйесіне ЕО Директивалары үлкен әсерін тигізді және сол арқылы заңнамаға өзгерістер енгізілді, сәйкесінше 1989 жылы компаниялар туралы Заң қабылданды, мұнда компанияның есептілігіне қойылатын талаптармен қатар есептің көптеген тұжырымдамалық сұрақтары да қарастырылды.

Қазіргі уақытқа дейін көптеген сұрақтар бойынша британдық және халықаралық стандарттар арасында айырмашылық сақталынды, мысалыға, шоғырландырылған есептілікті құрастыру сұрақтары, компанияларды біріктіру, іскерлік беделдің мерзімін және жою тәртібін анықтау және т.б.

Еуропалық елдерге қарағанда Азиялық елдерде ҚЕХС бойынша Кеңес үшін үлкен мүдделілік бар, өйткені олар айтарлықтай дамыған аймақтар болып саналады. Бірақ бұл жерде де ҚЕХС қолдану деңгейі және ұлттық стандарттарға әсері әртүрлі дәрежеде.

Жапонияда шоғырландырылған есептілік 1977 жылдан бастап ұлттық жапондық стандарттар Japan GAAP (ары қарай Жапонияның БЕНҚ) бойынша жасалынады [7]. Бұл ретте көптеген компаниялар Жапония биржасына шыққан кезде көптеген кедергілерге тап болды. Нәтижесінде тоқсаныншы жылдардың соңында Жапонияның бухгалтерлік стандарттар бойынша Комитеті (Accounting Standards Board of Japan - ASBJ) Жапонияның БЕНҚ және ҚЕХС жуықтастыру туралы шешім қабылдады, мұнда бұл үдерістің негізгі мақсаты ҚЕХС жақындау емес, керісінше меншікті ұлттық стандарттарды жақсарту болды. Бірақ бұл мәселені шешкен жоқ, ал әлемдік экономикадағы жапондық компаниялардың үлкен үлесі тұрғысынан жақындастыру үдерісі айтарлықтай өзектірек болып отыр.

Қытайда ұлттық стандарттарды реттеу сұрақтарымен Қытайдың бухгалтерлік стандарттар бойынша Комитеті (China Accounting Standards Committee - CASC) айналысады, ол 2008 жылы ҚЕХС негізделген бір базалық (ҚЕХС тұжырымдамаларына ұқсас) және 38 жаңа стандарттарын жасады және бекітті. Барлық жаңашылдықтар 2009 жылдың 1 қаңтарынан бастап іске қосылды. Осылайша, Қытайдың ұлттық стандарттарының ҚЕХС толық сәйкестігі туралы айтуға болады.

Сингапурда осыған ұқсас жағдай, мұнда бухгалтерлік есепті реттеу және есептілікті құру бойынша екі деңгейлі жүйе қолданылады. Бірінші деңгей – бұл компаниялар туралы Заң, екінші деңгей – Бухгалтерлік есеп стандарттары туралы ереже (Statements of Accounting Standards - SAS). сингапурлық стандарттардың мазмұны толығымен ҚЕХС көшіреді және Қаржылық есептіліктің стандарттары деп аталады (Financial Reporting Standards - FRS). Стандарттардың түсіндірілуі INT FRS (Interpretations of Financial Reporting Standards) ретінде анықталынады.

Қаржылық есептіліктің ұлттық стандарттарын барлық сингапурлық компаниялар қолдануға міндетті, мұнда мазмұны және құрылымы бойынша ҚЕХС-ның көшірмесі, бірақ меншікті нөмірлеу және белгілеу жүйесі басқаша келтірілген [8]. Мұндағы негізгі айырмашылық Сингапурдың стандарттары ҚЕХС қарағанда бір жыл кейін қолданысқа енгізілген.

Бүгінгі күні АҚШ-ның БЕНҚ (US GAAP) әлемдегі ҚЕХС қатар бухгалтерлік есептің және қаржылық есептілікті құрудың маңызды стандарттарының бірі болып табылады. Ол барлығынан бұрын, американдық экономиканың даму деңгейіне, оның қорлық нарығы және тарту деңгейінің жоғарылығы мен капиталды бірмезгілде инвестициялауға байланысты. АҚШ нарығына шығатын барлық шетелдік компаниялар өздерінің есептіліктерін АҚШ-ның БЕНҚ сәйкес түрлендірулері қажет.

Біріктіру бойынша операцияларды бухгалтерлік бейнелеу басқаша қаржылық нәтижелерге алып келеді. Біріктіру кезінде шоғырландырылған есептілікке біріктіргенге дейін алынған компанияның қаржылық нәтижелері енгізіледі, сол кезеңде сатып алу кезінде алынған компанияның қаржылық нәтижелері есепке алынбайды. Американдық талдаушылар ескертіп өтті, яғни «...компания акцияларының бағасы біріктіргеннен кейін сатып алуды қолданған компанияларға қарағанда жоғары болды, олар келісім бойынша іскерлік беделді көрсетті және нәтижесінде оларды амортизациялады. Бұған қоса мұндай тенденция үш жыл ағымында болып отырды. Әртүрлі әдістермен біріктірілген осыған ұқсас компанияларда активтердің рентабелділігі, бір акцияға келетін таза пайданың, бағалар қатынастырының және акцияға пайданың көрсеткіштері өзгеріп отырды...» [9].

Шоғырландырылған есептілікті құруды реттейтін қолданыста бар жүйелерді талдай отырып, келесідей қорытынды жасауға болады, яғни жақсы немесе жаман жүйені ерекшелеу мүмкін емес. Әрбір ел өзінің территориясында орналасқан компанияларға лайықты, дәл қазіргі уақытта өзекті болып табылатын өзінің жекелеген жүйесін қалыптастырады. Өте жиі жағдайда мұндай жүйелерге негіз ретінде есеп және есептіліктің ұлттық қағидалары, ҚЕХС немесе US GAAP саналады. Бұл жағдайдың өзіндік кемшіліктері бар: көптеген компанияларға осы жүйелердің екеуін де қолдануға тура келеді және паралелді есеп жүргізеді, ал есептің бірыңғай жүйесінің болмауы тек қана инвесторларға жағымсыз бағдарлар ұсынады. Бірақ бұл мәселе ақырындап шешіледі, өйткені ҚЕХС және US GAAP

сияқты есептің ірі жүйелерін жуықтастыру жүргізілуде, сәйкесінше бұл жағдай жаһандануға байланысты экономиканың заманауи талаптарына жауап береді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Международный стандарт финансовой отчетности (IFRS) 10 «Консолидированная финансовая отчетность», <http://online.zakon.kz>.
2. Елена Кочетова, Как исключить внутригрупповые операции.// МСФО на практике. - № 4, Октябрь 2011.
3. Надежда Юрченко, Работа по сверке данных: как получить достоверную информацию в кратчайшие сроки и с минимальными затратами.// МСФО на практике.- № 1, Январь 2012.
4. Юлия Свислоцкая, Элиминация внутригрупповых оборотов — полезные советы.// МСФО на практике.- № 10, Октябрь 2013.
5. Ван Хорн Дж.К. Основы управления финансами: Пер. с англ./ Гл.ред.сер. Я.В.Соколов – М.:Финансы и статистика, 2006. – 313-345 б.
6. Владимирова Л.П. Прогнозирование и планирование в условиях рынка: учебное пособие / Л.П. Владимирова.- 5-е изд., перераб. и доп.- М.: Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2005. –83-114 б.
7. Евдокимова Н.А. Модели прогнозирования в перспективном финансовом анализе. Тюмень, Академический вестник, 2008. – 120-122 б.
8. Шеметев А.А. Самоучитель по комплексному финансовому анализу и прогнозированию банкротства;а также по финансовому менеджменту-маркетингу. – Екатеринбург:Полиграфист, 2010. – 415-455 б.
9. Шоғырландырылған есептілікті құрудың шетелдік тәжірибесі, <http://www.inform.kz>

УДК 657.6

ІШКІ АУДИТТІҢ ҰЙЫМДАСТЫРУ БАРЫСЫНДА ПРОБЛЕМАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕР

Мукатаева Айзада

a.mukatayeva95@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Есеп және аудит кафедрасының магистранты,

Астана қаласы, Қазақстан Республикасы

Ғылыми жетекшісі – Жуматаева Б.А.

Қазіргі жағдайдағы компанияның ішкі аудит қызметін ұйымдастыру басқару ұйымының жоғары буынына, оның ағымдағы ісі мен қаржы-шаруашылық қызметі туралы неғұрлым нақты және деректі экономикалық ақпарат ұсынуға мүмкіндік береді, тиімді бухгалтерлік есеп жүйесін құруға және мүмкін болатын бұзушылықтардың пайда болуына кедергі жасайды, құрылымдық бөлімшелер есептерінің объективтілігі мен нақтылығын растайды, салық салуды оңтайландырады.

Соңғы жылдары ішкі аудитке деген қызығушылық артып келеді, яғни ол біріншіден, кәсіпорынның ішкі аудиті мықты да, сонымен қатар кәсіпорынның тиімділігін көтерудің бағаланбаған құралы болып табылады. Екіншіден, корпоративтік жанжалдар ішкі тексерістің және қаржылық есептіліктің құқықтық-нормативтік талаптарға сай келуіне талап етуі. Үшіншіден, мемлекетте ең басты және өте маңызды ерекшелігі аталған ол мекемедегі ішкі аудиттың болуы, негізінен бақылау мен стратегиялық жоспарлаумен айналысатын компаниядағы ортанқол менеджерлердің басқару функциясын кәсіби менеджерлерге артуы. Осыған орай компаниядағы корпаративтік басқарудағы тетіктерінің бірі ішкі аудиттың болуы компания инвесторларымен кредиторлар үшін қолайлы инвестициялық климаты пайда болады.